

Література:

1. Саган Галина. Українська діаспора в Китаї: історія та сучасні тенденції становлення. Київські історичні студії, 2018. № 1 (6). С. 43–51.
2. Зинько Феликс. Отец русского футуризма. Одесса : Печатный дом, 2009. 72 с.
3. Жиганець Ф. Поет Сергій Алимов: анархіст, скандаліст, «китайський шпигун». Перемога (Краснопільська газета Сумської області), 2019. 12 квітня (№ 15). С. 7.
4. Евфалия Фатаева о времени и о себе... / Госархив Сумской области, Госархив Курской области; сост; вступ. ст; обзор фонда, коммент. Л. А. Покидченко. Сумы : АС-Полиграф. 2002. 24 с.
5. Ярош Н. Євфалія Хатаєва: доля і час. Музичний ландшафт України: регіони, школи, індивідуальності. Зб. наук праць. Суми : ред.-вид. відділ СДПУ ім. А. С. Макаренка. 2000. С. 171–185.
6. Манько М. О. Суми та сучасні документи сучасників. Книга 3. Суми : ВВП «Мрія-1» ТОВ. 2010. 436 с.
7. Бондаренко М. Корінням із Сумщини: серія ліноритів (М. Бондаренко, О. Капітоненко). Суми : ФОП Щербина І. В. 2016. 76 с.
8. Шевченко О. М. Український Харбін. URL: <https://sinologist.com.ua/shevchenko-o-m-ukrayinskyj-harbin/>.

УДК 94(510)(1-44)

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-347-0-29>

Скрипник О. М.

ORCID: 0000-0003-1904-3468

кандидат історичних наук,

доцент кафедри всесвітньої історії та методик навчання

Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини

м. Умань, Черкаська область, Україна

ПОЛІТИКА ХАЙЦІНЬ В ІСТОРІЇ КИТАЮ

Ключові слова: імперія Цин, Китай, політика самоізоляції, династія Цин, система кантонів, Гуанчжоу.

Наприкінці XVIII – на початку XIX ст. могутня Імперія Цин переживала не найкращий період своєї історії. У цей час різко загострюється економічне, політичне та соціальне становище країни. Фактори, які

впливали на погіршення ситуації в країні, були різними, але найважливішою причиною такої ситуації стала політика самоізоляції Імперії Цин від зовнішнього світу.

Імперія Цин офіційно до політики хайцзінь (самоізоляції) перейшла у 1757 р., коли богдихан Айсінгьоро Хунлі, який правив під ім'ям-гаслом Цяньлун (непохитне і славетне), здійснив фактичне «закриття» країни від зовнішнього світу. Саме так виникає Кантонська система торговельних відносин, для створення якої династії Цин знадобилося понад 70 років, а після її заснування по всій протяжності китайського узбережжя було зведено неприступну «стіну» з єдиним «вікном в Європу» – містом Гуанчжоу (Кантон).

Серед європейців, які першими прибули до берегів Південного Китаю, були португальці, котрим у 1537 р. вдалося отримати в оренду Аоминь (Макао), хоча із жорсткою регламентацією їхнього життя та діяльності. Наступними були іспанці, яким не вдалося отримати поступок у торгівлі, та Нідерланди, котрі на 40 років захопили острів Тайвань (Формоза) [5, с. 475]. У перші десятиліття після підкорення маньчжурами Китаю цинська влада доброзичливо ставилася до європейців, тому що ті продавали їм зброю під час підкорення країни.

У XVIII ст. торговельні відносини із Імперією Цин також налагоджують британці та французи. Представники цих країн намагалися встановити офіційні дипломатичні відносини як між рівними суверенними державами, адже в такому випадку торговцям надавалося б право вільної торгівлі по всій країні. Однак Цини ухилялися від встановлення постійних дипломатичних відносин із країнами Заходу, європейці вважали це як порушення торговельних договорів [3].

У 1715 р. англійська ост-індська компанія отримала на вигідних умовах торговельну факторію неподалік Гуанчжоу, а французька – у Нінбо.

Зовнішня торгівля мала заохочувальний вплив на розвиток ремісничого виробництва в країні. Попит на вироби китайського ремесла в країнах Сходу і Європи диктував китайським приватним підприємцям необхідність розширення виробництва та створення мануфактур. Проте для етнічних китайських купців, у яких маньчжури все ще вбачали потенційних бунтівників, існувало ряд обмежень. Їм заборонялося залишати країну й торгувати за кордоном, будувати великі кораблі, що могли виходити у відкрите море, а для мандрівок уздовж узбережжя мали отримати офіційний дозвіл. Укладати торговельні угоди з іноземцями етнічні китайці (хань) самостійно також не могли, лише через уповноважених державних посередників [1, с. 117].

Водночас богдихан Кансі намагався максимально звужити та контролювати торгівлю з іноземцями, тому 1720 р. наказує гуандунським

торговцям (гуаньшан) об'єднатися у напівказенну-напівприватну гільдію Гунхан, через яку і здійснюватиметься вся торгівля з іноземцями.

Саме так, поступово, протягом декількох десятиліть, формувалася політика ізоляції Імперії Цин. Економічні зв'язки із сусідніми країнами також жорстко обмежувались. Караванну торгівлю з Росією різко обмежили й суворо регламентували обсяг і ціни. Доволі обмеженою була і торгівля з Кореєю, особливо прикордонний обмін товарами. Японія, яка також жила за умов ізоляції, дозволила щорічно 80 китайським суднам заходити в порт Нагасакі, але в 1715 р. кількість зменшилася до 30. А на початку XIX ст. торгівля майже припинилася [2, с. 8].

У 1757 р. богдыхан Цяньлун майже повністю закрити імперію від зовнішнього світу, а саме заборонив іноземну торгівлю в портах Китаю.

«Закриття» Китаю було розтягнутим у часі політичним процесом, розрахованим на те, щоб не допустити виникнення сильної антиманьчжурської еміграції. Крім попередніх заборон, китайським купцям заборонялося навіть спілкуватися з іноземними торговцями та вивчати їхні мови. Ця заборона не поширювалася лише на торговців із гільдії Гунхан.

Єдиним портом, який залишався відкритим для іноземних кораблів, був порт Гуанчжоу, але й тут іноземцям заборонялося селитися, а торгівля здійснювалася лише за посередництва гільдії Гунхан.

Після 1757 р. і до 1842 р. вся західна торгівля мала вестися з Гуанчжоу (Кантону). Кантонська система дозволяла британським, нідерландським, французьким, австрійським, шведським, іспанським, американським та іншим торговцям здійснювати торгівлю лише з представниками купців гільдії Гунхан (Кохонг). На практиці це означало, що торговці повинні були жити в спеціальних приміщеннях, у будівлях, які називались «факторії». Вони були розташовані за межами міста, уздовж Кантонської гавані, і передбачали місце для складів та офісів [6].

Європейцям заборонялося вивчати китайську мову, а китайців, які навчали іноземців китайської мови, чекала смертна кара. Також європейцям не можна було заселяти узбережні острови та розорювати там цілину, а тих, хто порушував цю норму, повертали на материк і спалювали їхні домівки.

Цинські правителі вперто перешкоджали свободі торгівлі й боролися з порушеннями особливих прав корпорації Гунхан. Адже саме через Гунхан влада суворо визначала перелік товарів, які дозволялося ввозити до Імперії Цин, це були женьшень, шкури тюленів і видр, сандалова деревина, яку почали з 1787 р. постачати американці з Гавайських островів і островів Фіджі, а от промислових товарів Цини купувати не хотіли [4].

Згідно з офіційними звітами Ост-Індської компанії, її легальний експорт до Китаю приносив незначні доходи, а в окремі роки був навіть збитковим. Тому з часом англійська Ост-Індська компанія провела політику щодо «відкриття» китайського ринку для своїх товарів, насамперед це була контрабандна торгівля, а потім і дві Опіумних війни, які завершили політику хайцзінь в історії Імперії Цин [7, с. 12].

Отже, у другій половині XVIII – початку XIX ст. Імперія Цин жила за умов політики хайцзінь (самоізоляції), яка була проголошена з метою збереження традиційної економічної системи країни та захисту від колоніальної експансії західних держав. Проте маньчжурська династія Цин не стільки боялася «заморських варварів», скільки виступів самих китайців (ханьців). Проте так зване закриття країни не захистило Імперію Цин від колоніального поневолення. Ця політика призвела до економічного ослаблення країни та технологічного відставання від передових країн світу.

Література:

1. Мустафін О. Халепи, що визначили долю народів. Харків : Фолю. 2021. 205 с.
2. Скрипник О. М. Феномен самоізоляції Імперії Цин у другій половині XVIII ст. – початку XIX ст. *Evropsky filozoficky a historicky diskurz*. 2022. № 8. С. 6-12. URL: https://ephd.cz/?page_id=999.
3. Andrew B. L. Tea War: A history of capitalism in China and India. 2020. URL: <https://aeon.co/essays/the-china-tea-trade-was-a-paradox-of-global-capitalism>.
4. Ch'en A. The Insolvency of the Chinese Hong Merchants. 1760–1843. Singapore. 1971. 145 p.
5. Hung H. Imperial China and Capitalist Europe in the Eighteenth-Century Global Economy. *Review (Fernand Braudel Center)*. 2001. № 24 (4). P. 473–513. URL: <http://www.jstor.org/stable/40241528>.
6. Keller W., Shiue C. H. Capital Markets and Colonial Institutions in China. 2020. URL: <https://pdfs.semanticscholar.org/8ae9/6f613d81f189b4a8a2f53b6e76307185c677.pdf>.
7. Khusnutdinova E., Martynov D., Martynova Y. The Qing Policy of Self-Isolation in China. *Journal of Politics and Law*. 2019. № 12 (5). P. 11–14. URL: https://www.researchgate.net/publication/335561242_The_Qing_Policy_of_Self-Isolation_in_China.